FELSEFE

11. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 5 · 2. SÜRÜM

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Bir müzedeki "Doğaya Bakışın Yüzyılları" adlı zaman tünelinin duraklarında şu açıklamalar yer almaktadır:

Durak	Düşünür ya da dönem	Doğaya ilişkin görüş
A	Nicolaus Cusanus ve Giordano Bruno	Doğa yalnızca bir araç değildir, mistik bir değeri de vardır; gizemi akılla tam açıklanamaz.
B	Thomas Hobbes	Doğa bir makine gibidir; insanla doğanın mücadelesi doğanın acımasız işleyişinden doğar.
C	İlk Çağ'ın erken dönem doğa filozofları	Madde ve doğa canlılık taşır; bütün varlıklar ortak bir kökten gelir.
D	Aydınlanma ve Sanayi Devrimi	Doğa insanın kullanımına hazırdır; insan doğadan sınırsızca yararlanabilir.
E	Farabi ve İbni Sina	Doğa, Yaratıcı'nın eseri ve O'ndan sudur eden bir varlık olduğu için sevilmelidir.
F	Galileo Galilei ve Isaac Newton	Doğanın gizemi matematik ve fizikle çözülüp açıklanabilir.

(Durak açıklamaları ders kitabından yararlanılarak hazırlanmıştır.)

1.1. Durakları "doğayı akılla açıklanıp kullanılabilecek bir makine gibi görenler" ile "doğaya canlılık, kutsallık ya da gizem yükleyenler" biçiminde iki gruba ayırınız. (6 puan)

1.2. A ve F duraklarındaki düşünürler Rönesans ve bilimsel devrim sürecinde yaşamış ama doğaya farklı bakmıştır. Bu iki bakışın insanın doğaya yönelik tutumunu nasıl farklı yönlerde etkileyebileceğini açıklayınız. (4 puan)

2. 2021 yılının ilkbaharında Marmara Denizi'nin geniş bir bölümünde, deniz yüzeyini ve kıyıları kaplayan yoğun bir müsilaj (deniz salyası) tabakası oluştu. Balıkçıların ağları müsilajla doldu, kıyılarda kötü bir koku yayıldı. Konunun ele alındığı bir yerel radyo programında dinleyicilerin sorduğu sorulardan dördü şunlardır:

I. Arıtma masrafından kaçmak için atık suyunu gizlice denize veren bir işletme sahibi, kimse fark etmese bile yanlış bir şey yapmış olur mu?
II. Rengi, kokusu ve içindeki canlılar değişen bir deniz hâlâ eskisiyle aynı deniz midir?
III. Devletin, denizi korumak için kıyıdaki fabrikalara arıtma zorunluluğu getirmesi ve uymayanları kapatması meşru mudur?
IV. Denizin gerçekten kirlenip kirlenmediğini gözlerimizle mi, ölçüm aletleriyle mi, yoksa uzmanların açıklamalarına güvenerek mi bilebiliriz?

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

2.1. Dinleyici sorularının ilgili olduğu felsefe alanlarını soru numaralarıyla birlikte yazınız. (4 puan)

2.2. Dinleyicilerin sorularından en az ikisine dayanarak müsilaj sorununun neden yalnızca bilim insanlarını ve mühendisleri değil, felsefeyi de ilgilendirdiğini açıklayınız. (6 puan)

3. Yeni keşfedilen bir mağaraya beton yürüyüş yolu, renkli ışıklandırma ve kafe yapılması planlanmaktadır. Mağarada binlerce yılda oluşmuş sarkıt ve dikitler, bir yeraltı gölü ve kışı burada geçiren yarasalar vardır. Projeye itiraz eden bir doğa derneğinde dört üye gerekçelerini şöyle açıklamıştır:

Volkan: Kış uykusundaki yarasalar ışık ve gürültüyle uyanırsa birçoğu baharı göremez. Bu hayvanlar sivrisinek avladıkları için değil, canlı oldukları için değerlidir; yaşamları bizimkinden değersiz değildir. Sarkıtlar ise sonuçta taştır; benim kaygım canlılardır.

İlkay: Yarasaları sarkıtlardan, yeraltı gölünden ve mağaranın havasından ayrı düşünemem. Canlı ya da cansız, buradaki her şey bir bütündür ve ahlaki sorumluluğumuz bu bütünün tamamını kapsar. İnsan bu bütünün efendisi değil, sıradan bir parçasıdır.

Sevda: Kıyılara, ormanlara, mağaralara müdahalemiz öyle arttı ki doğanın zenginliği ve çeşitliliği gözümüzün önünde azalıyor. Kendi isteklerimiz uğruna bunu azaltmaya hakkımız yok. Bu kötü gidişatı ancak yeni çevre politikaları değiştirebilir.

Nevzat: Bu mağara bizim malımız değil; biz onun bir süreliğine bekçisiyiz. Kafeden kazanılacak para için, henüz doğmamış çocukların mağarayı bugünkü hâliyle görme hakkını harcayamayız. Onlar için bu kazançtan vazgeçerim.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

3.1. Dernek üyelerinin her biri farklı bir çevre etiği yaklaşımını benimsemektedir. Her kişinin yaklaşımını ve bu yaklaşımı gösteren ifadeyi gerekçesiyle tabloya yazınız. (16 puan)

Kişi	Benimsediği çevre etiği yaklaşımı (4×2 puan)	Yaklaşımı gösteren ifade ve gerekçe (4×2 puan)
Volkan		
İlkay		
Sevda		
Nevzat		

3.2. Volkan ile İlkay projeye birlikte karşı çıkmaktadır; ancak gerekçeleri birbirinden ayrılmaktadır. Bu ayrılık, çevre etiğindeki hangi temel tartışmayı yansıtmaktadır? Açıklayınız. (4 puan)

4. Doğu Karadeniz'deki bir yayla köyünde arıcılar, boz ayıların arı kovanlarına zarar vermesinden şikâyetçidir. Köyün arıcılar derneği başkanı, ilçede yapılan bir toplantıda şunları söylemiştir: "Bir ayı tek gecede bir yıllık emeğimizi yok edebiliyor. Bu yaylada insanlar kuşaklardır arıcılıkla geçiniyor. Ayılar yüzünden gençler köyü terk ederse bunun hesabını kim verecek? Ayının karnını doyurmak için köyün ekmeğinden vazgeçemeyiz. Ayılar bölgeden uzaklaştırılmalı, gerekirse sayıları azaltılmalıdır."

Bilgi: Boz ayı, Türkiye'de avlanması yasak olan, koruma altındaki yaban hayvanlarındandır. Ayılar kış uykusuna hazırlanırken yüksek enerjili besinlere yönelir; bal ve arı larvaları da bu besinler arasındadır.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

4.1. Dernek başkanının görüşüne katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Tutumunuzu birbirinden farklı iki gerekçeyle destekleyiniz. (6 puan)

4.2. Arıcıların ve ayıların aynı yaylada birlikte yaşayabilmesini sağlayacak bir çözüm öneriniz. Önerinizin dayandığı çevre etiği anlayışını belirtip önerinizle ilişkisini açıklayınız. (4 puan)

5. Kısa sürede düşen yoğun yağışın ardından bir dere taşmış, dere yatağının hemen yanına yapılmış ev ve dükkânları su basmıştır. Can kaybı yaşanmamış ama büyük maddi zarar oluşmuştur. Olayın konuşulduğu bir televizyon programında bir konuk şöyle demiştir: "Yağmuru yağdıran da dereyi taşıran da doğadır. Böyle bir felakette insanın hiçbir suçu yoktur; kimseyi sorumlu tutmak doğru olmaz. Doğanın gücü karşısında elimizden bir şey gelmez."

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

5.1. Konuğun görüşüne katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Sel gibi felaketlerde insanın sorumluluğu olup olmadığına ilişkin görüşünüzü iki farklı gerekçeye dayandırarak açıklayınız. (6 puan)

5.2. Görüşünüzü yansıtan, size ait bir benzetme ya da metafor kurunuz. Benzetmedeki ögelerin görüşünüzün hangi yönünü anlattığını açıklayınız. (4 puan)

6. Kentin kıyısındaki bir tepeye rüzgâr santrali kurulması önerisi bir gençlik merkezinde tartışılmış, iki görüş öne çıkmıştır:

Koray: Kömürle çalışan santraller iklimi değiştiren gazlar salıyor. Tepeye kurulacak türbinler binlerce evin elektriğini temiz bir kaynaktan karşılayacak. Manzara kimine güzel gelir, kimine gelmez; kişiden kişiye değişen bir beğeni için iklimle mücadeleden vazgeçemeyiz.

Nazlı: O tepe, göçmen kuşların her ilkbahar ve sonbahar üzerinden geçtiği bir yol ve kentin en güzel doğal manzarası. Doğayı korumak adına doğaya zarar vermek bana çelişkili geliyor. Enerji ihtiyacını önce tüketimi azaltarak ve binaların çatılarına güneş panelleri kurarak karşılamalıyız.

Bilgi: Rüzgâr türbinleri elektrik üretirken sera gazı salmaz. Bununla birlikte göç yolları üzerine kurulan türbinlere kuşların çarpabildiği bilinmektedir.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

6.1. Koray ile Nazlı'nın tartışmasının altında yatan bir felsefi problemi belirleyiniz. Bu problemi felsefi bir soru olarak yazınız. (4 puan)

6.2. 6.1'deki sorunuza cevap veren ve kendi görüşünüzü savunan felsefi bir paragraf yazınız. Paragrafta tezinizi açıkça belirtiniz, tezinizi destekleyen en az iki gerekçe sununuz, çevre etiğinin en az iki kavramını doğru anlamıyla kullanınız ve karşıt görüşü aktarıp ona cevap veriniz. (16 puan)

7. Aşağıda teknolojinin insana ve doğaya etkisini gösteren üç durum verilmiştir:

1. Durum: Bir içecek şirketinin raporunda bir buzul, yalnızca kaç milyon litre "saf buzul suyu" olarak şişelenip satılabileceği yönünden ele alınmış; buzulun başka hiçbir anlamına yer verilmemiştir.

2. Durum: Damla, sevdiği grubun konserini baştan sona telefon ekranından kayıt yaparak izlemiştir. Sonra "Konserde olduğumu ancak videoları izlerken hissediyorum; kayıtlar bana o andan daha gerçek geliyor, sanki salonda ben yoktum." demiştir.

3. Durum: Bir okulun yazılımı, öğrencileri yalnızca çözdükleri soru sayısına ve hızlarına göre sıralamaktadır. Alper "Merakım, duygularım, arkadaşlarıma nasıl davrandığım hiçbir yerde görünmüyor; bu sistemde ben bir sayıyım." demektedir.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

7.1. Durumların her birinde teknolojiyle ortaya çıkan ontolojik problemi belirleyip gerekçesini tabloya yazınız. (6 puan)

Durum	Ontolojik problem (3×1 puan)	Gerekçe (3×1 puan)
1. Durum		
2. Durum		
3. Durum		

7.2. Jean Baudrillard'a göre simülasyon, gerçek ile sahte arasındaki farkı ortadan kaldırmaya çalışır. Bunun insan için neden tehlikeli olduğunu durumlardan biriyle ilişkilendirerek açıklayınız. (4 puan)

8. Bir mahallede, kasiyeri olmayan ve ödemenin yüz tanıma sistemiyle yapıldığı otomatik bir market açılmıştır. Mahalle sakinleri market hakkında şunları söylemektedir:

Emekli terzi Hüsnü Bey: Bu makinelerden korkuyorum. Ne o markete adım atarım ne de akıllı telefon kullanırım. Teknoloji hayatımızdan ne kadar çıkarsa o kadar özgür oluruz.

Berk: Kapı yüzümü görünce açılıyor, raflar aldığım ürünü tanıyor; bu sistemlerin zekâsına hayranım. İnternet bir gün kesilse ne yapacağımı bilemem.

Market zincirinin yatırımcısı Ferhat Bey: Bu sistemle mahalledeki bakkalları kapattırır, pazarın tamamını ele geçiririz. Hangi teknoloji daha çok kazanç ve güç getiriyorsa ona yatırım yaparım.

Muhtar Şükran Hanım: Önce bu market mahallede hangi amaca hizmet edecek, onu konuşalım. Yaşlılarımızın işini kolaylaştıracak, mahremiyetimizi koruyacaksa kullanalım; değerlerimize uymuyorsa sırf yeni diye peşinden koşmayalım.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

8.1. Konuşmacıların teknolojiye karşı tutumlarını şu kavramlarla adlandırıp sözlerine dayanarak gerekçelendiriniz: teknofobi, teknofili, teknolojik anarşi, uygun teknoloji. (8 puan)

8.2. Ferhat Bey'in tutumunun, teknolojinin bir hâkimiyet aracına dönüşmesine nasıl yol açabileceğini açıklayınız. (2 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	FEL.11.1.1. Çevre ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma, KB2.10. Çıkarım Yapma
2	FEL.11.1.1. Çevre ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma, KB2.8. Sorgulama
3	FEL.11.1.1. Çevre ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma, KB2.7. Karşılaştırma, KB2.14. Yorumlama
4	FEL.11.1.2. Çevre sorunlarıyla ilgili felsefi düşünce ortaya koyabilme	Alan becerisi: SBAB14. Felsefi Muhakeme. Beceriler arası ilişkiler: KB3.1. Karar Verme, KB3.3. Eleştirel Düşünme
5	FEL.11.1.2. Çevre sorunlarıyla ilgili felsefi düşünce ortaya koyabilme	Alan becerisi: SBAB14. Felsefi Muhakeme. Beceriler arası ilişkiler: KB2.16. Muhakeme (Akıl Yürütme), KB2.14. Yorumlama
6	FEL.11.1.2. Çevre sorunlarıyla ilgili felsefi düşünce ortaya koyabilme	Alan becerisi: SBAB14. Felsefi Muhakeme. Beceriler arası ilişkiler: KB2.13. Yapılandırma, KB2.20. Sentezleme, KB3.3. Eleştirel Düşünme
7	FEL.11.2.1. Teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.4. Çözümleme, KB2.5. Sınıflandırma
8	FEL.11.2.1. Teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme	Alan becerisi: SBAB13. Felsefi Sorgulama. Beceriler arası ilişkiler: KB2.5. Sınıflandırma, KB2.7. Karşılaştırma

PUANLAMA TABLOSU								
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**TOPLAM**
10	*10*	*20*	*10*	*10*	*20*	*10*	*10*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 5** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 11. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Bu kâğıt, aynı senaryonun 2. sürümüdür: öğrenme çıktıları, soru sayısı ve puanlar 1. sürümle aynı, sorular farklıdır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. Doğru cevap:

1.1. **(6 puan)** Doğru gruba yerleştirilen her durak 1 puandır (6×1 = 6 puan).

- Doğayı akılla açıklanıp kullanılabilecek bir makine gibi görenler: B (Thomas Hobbes), D (Aydınlanma ve Sanayi Devrimi), F (Galileo Galilei ve Isaac Newton)
- Doğaya canlılık, kutsallık ya da gizem yükleyenler: A (Nicolaus Cusanus ve Giordano Bruno), C (İlk Çağ'ın erken dönem doğa filozofları), E (Farabi ve İbni Sina)

Kısmi cevap: Yanlış gruba yerleştirilen ya da hiçbir gruba yerleştirilmeyen her durak için 1 puan eksik verilir.

1.2. **(4 puan)**

- F durağındaki bakışın etkisini açıklama **(2 puan)**: Doğanın gizeminin matematik ve fizikle çözülebileceği düşüncesi, doğayı yasaları bilinen bir makine gibi görmenin yolunu açar. Doğayı bilme çabası zamanla onu kullanma ve ona hükmetme isteğine dönüşür; bu da doğaya sınırsızca müdahale edilmesine ve doğanın tükenmez bir kaynak gibi görülmesine zemin hazırlar.
- A durağındaki bakışın etkisini açıklama **(2 puan)**: Doğada aklın tam açıklayamadığı bir gizem ve araç olmanın ötesinde bir değer görmek, insanda doğaya karşı hayranlık ve saygı uyandırır; doğaya müdahale ederken ölçülü olmayı ve onu korumayı destekler.

Kısmi cevap: Bakışlar yalnızca tekrar edilip insanın doğaya yönelik tutumuna etkisi açıklanmamışsa her ölçütten 1 puan verilir.

Örnek doğru cevap:

1.1. Doğayı akılla açıklanıp kullanılabilecek bir makine gibi görenler: B, D ve F. Doğaya canlılık, kutsallık ya da gizem yükleyenler: A, C ve E.

1.2. Galileo ve Newton'un bakışında doğanın gizemi matematik ve fizikle çözülebilir; doğa, yasaları bilinen bir makine gibidir. Bu düşünce, doğayı bilme çabasının zamanla doğaya hükmetme ve ondan sınırsızca yararlanma isteğine dönüşmesine zemin hazırlamış, doğa tükenmez bir kaynak gibi görülmeye başlanmıştır. Cusanus ve Bruno ise doğada aklın tam açıklayamadığı bir gizem ve mistik bir değer görür. Bu bakış, insanda doğaya karşı saygı ve hayranlık uyandırır; insanın doğaya müdahale ederken ölçülü davranmasını ve onu korumasını destekler.

Yanlış cevap: Şu hatalar yalnızca ilgili duraktan ya da ölçütten puan kaybettirir: Cusanus ve Bruno'nun Galileo ve Newton ile aynı tarihsel süreçte yaşadıkları için onlarla aynı grupta gösterilmesi; Farabi ve İbni Sina'nın doğayı makine gibi gören grupta gösterilmesi; 1.2'de iki bakışın insanın doğaya yaklaşımını aynı yönde etkilediğinin ya da doğayı bilimle açıklama çabasının doğaya yönelik tutumu hiç etkilemediğinin yazılması. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. Doğru cevap:

2.1. **(4 puan)** Doğru yazılan her alan 1 puandır (4×1 = 4 puan).

- I: Ahlak felsefesi (etik)
- II: Varlık felsefesi (ontoloji)
- III: Siyaset felsefesi
- IV: Bilgi felsefesi (epistemoloji)

Not: II numaralı soru, değişen bir varlığın aynı varlık olarak kalıp kalmadığını sorduğu için varlık felsefesine; III numaralı soru, devletin yetkisinin meşruiyetini sorduğu için siyaset felsefesine; IV numaralı soru, bilginin kaynağını sorduğu için bilgi felsefesine aittir. I numaralı soru için "değer felsefesi (aksiyoloji)", II numaralı soru için "metafizik", III numaralı soru için "hukuk felsefesi" yazan öğrenciye de puan verilir; yasal bir zorunluluğun ve yaptırımın meşruiyeti hukuk felsefesinin de konusudur.

2.2. **(6 puan)**

- Bilim ve tekniğin katkısını ve sınırını belirtme **(2 puan)**: Bilim insanları müsilajın nedenlerini araştırabilir, deniz suyunu ölçüp izleyebilir; mühendisler arıtma ve temizleme yöntemleri geliştirebilir. Ancak kimin sorumlu olduğu, hangi müdahalenin doğru ya da meşru olduğu gibi değer sorularına bu çalışmalar tek başına cevap veremez.
- Sorunun felsefi soruları beraberinde getirdiğini dinleyici sorularından en az ikisiyle örnekleme **(2 puan)**: Örneğin I. soru işletme sahibinin ahlaki sorumluluğunu, III. soru devletin yetkisinin sınırını, II. soru değişen bir varlığın özdeşliğini, IV. soru bilginin kaynağını sorgular.
- Çevre sorunlarının farklı felsefe alanlarında sorgulanması gerektiği sonucuna ulaşma **(2 puan)**: Müsilaj gibi çevre sorunları varlık, bilgi, ahlak ve siyaset açısından sorgulama ihtiyacı doğurur. Kalıcı bir çözüm, insanın doğayla ilişkisinin ve sorumluluklarının değer temelinde yeniden düşünülmesini gerektirir.

Kısmi cevap: Değinilmeyen her ölçüt için o ölçütün puanı kadar eksik verilir. Dinleyici sorularından yalnızca birine dayanan açıklama ikinci ölçütten 1 puan alır; sorulara hiç dayanmayan genel bir açıklama ikinci ölçütten puan almaz.

Örnek doğru cevap:

2.1. I. soru ahlak felsefesine, II. soru varlık felsefesine, III. soru siyaset felsefesine, IV. soru bilgi felsefesine aittir.

2.2. Bilim insanları müsilajın hangi koşullarda oluştuğunu araştırabilir, mühendisler de denizi temizleyecek ve atık suyu arıtacak yöntemler bulabilir. Ancak gizlice atık su veren işletme sahibinin yanlış yapıp yapmadığı ya da devletin fabrikaları kapatmasının meşru olup olmadığı ölçümle cevaplanamaz. Dinleyicilerin I. ve III. soruları, sorunun ahlak ve siyaset açısından da düşünülmesi gerektiğini gösterir; II. ve IV. sorular ise doğanın ne olduğu ve doğa hakkındaki bilgimizin neye dayandığı üzerine düşünmeyi gerektirir. Bu nedenle müsilaj gibi çevre sorunları farklı felsefe alanlarında sorgulanmalıdır. Kalıcı bir çözüm için insanın doğayla ilişkisi ve sorumlulukları değer temelinde yeniden düşünülmelidir.

Yanlış cevap: Şu hatalar yalnızca ilgili ölçütten puan kaybettirir: felsefe alanlarının karıştırılması (örneğin III numaralı sorunun ahlak felsefesine, IV numaralı sorunun varlık felsefesine yazılması); 2.2'de "Müsilaj kimyasal bir olaydır, felsefeyle ilgisi yoktur." ya da "Felsefe denizi temizlemenin yöntemini bulur." gibi açıklamalar. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. Doğru cevap:

3.1. **(16 puan)** Her kişi için yaklaşımın doğru belirlenmesi 2 puan, yaklaşımı gösteren ifadenin metinden alınıp gerekçelendirilmesi 2 puandır (4×2 + 4×2 = 16 puan).

Kişi	Yaklaşım	İfade ve gerekçe
Volkan	Canlı merkezci yaklaşım	"Bu hayvanlar sivrisinek avladıkları için değil, canlı oldukları için değerlidir." Canlıların, insanın onlara yüklediği değerden bağımsız olarak değerli olduğunu ve insanın öteki canlılardan üstün olmadığını savunmaktadır. Ahlaki ilgisini canlılarla sınırlayıp sarkıtlar gibi cansız varlıkları bu ilginin dışında tutmaktadır.
İlkay	Çevre merkezci yaklaşım	"Canlı ya da cansız, buradaki her şey bir bütündür ve ahlaki sorumluluğumuz bu bütünün tamamını kapsar." Sorumluluk alanını cansız varlıkları da içine alacak biçimde genişletmekte, insanı ekosistemin öteki varlıklar gibi eşit bir parçası saymakta ve insanın doğa üzerindeki hükmedici üstünlüğünü reddetmektedir.
Sevda	Derin ekoloji	"Kendi isteklerimiz uğruna bunu azaltmaya hakkımız yok." İnsanın kendi isteklerini karşılamak pahasına doğanın zenginliğini ve çeşitliliğini azaltmaya hakkı olmadığını, doğaya müdahalenin aşırı düzeye vardığını ve kötü gidişatın ancak yeni politikalarla değişebileceğini söylemektedir.
Nevzat	Fütüristik yaklaşım	"Bu mağara bizim malımız değil; biz onun bir süreliğine bekçisiyiz." Gelecek kuşakları merkeze almakta, insanı doğanın sahibi değil koruyucusu olarak görmekte ve gelecek kuşaklar için bugünkü kazançtan vazgeçmeyi savunmaktadır.

Not: Derin ekoloji ile çevre merkezci yaklaşım birbirine yakındır. Sevda için "çevre merkezci" yazıp gerekçesini doğanın zenginliği ve çeşitliliğiyle açıklayan öğrenciye yaklaşım için 1 puan verilir. İlkay için "derin ekoloji" yazıp gerekçesini canlı ve cansız varlıkları birlikte kapsayan bütüncül bakışla açıklayan öğrenciye de yaklaşım için 1 puan verilir. Bu satırlarda ifade ve gerekçe ölçütü ayrıca değerlendirilir: Metinden alınan ifade kişinin görüşünü doğru yansıtıyor ve gerekçe bu görüşü doğru açıklıyorsa bu ölçütten tam puan verilir.

Kısmi cevap: Yanlış belirlenen her yaklaşım için 2 puan, yazılmayan ya da yaklaşımla uyuşmayan her ifade ve gerekçe için 2 puan eksik verilir. Yalnızca ifade aktarılıp gerekçe yazılmamışsa o satırın ifade ve gerekçe puanından 1 puan verilir. Yaklaşım belirlenmeden yazılan gerekçeye tek başına puan verilmez.

3.2. **(4 puan)**

- Ayrılığın, çevreye bireyci mi yoksa bütüncül bir bakış açısıyla mı yaklaşılması gerektiği tartışmasını yansıttığını belirtme **(2 puan)**. "Ahlaki ilginin (merkezin) yalnızca canlılarla mı sınırlı kalacağı, yoksa cansız doğayı da kapsayacak biçimde mi genişletileceği" biçimindeki ifade de kabul edilir. Tartışmayı "içsel değerin yalnızca canlılara mı, yoksa cansız varlıklara da mı tanınacağı" biçiminde, canlı-cansız ayrımına dayanarak belirten cevap da aynı anlamı taşıdığı için kabul edilir.
- Bu ayrılığı iki kişinin görüşüyle açıklama **(2 puan)**: Volkan, tek tek canlıların (yarasaların) yaşamını merkeze alır ve sarkıtlar gibi cansız varlıkları ahlaki ilginin dışında bırakır. İlkay ise mağarayı canlı ve cansız bütün ögeleriyle birbirine bağlı bir bütün olarak görür ve sorumluluğu bu bütünün tamamına yayar.

Kısmi cevap: İki kişiden yalnızca birinin görüşünü doğru açıklayan öğrenciye ikinci ölçütten 1 puan verilir.

Örnek doğru cevap:

3.1.

Kişi	Yaklaşım	İfade ve gerekçe
Volkan	Canlı merkezci	"Yaşamları bizimkinden değersiz değildir." Yarasaları insana yararları için değil canlı oldukları için değerli bulmakta, cansız sarkıtları ise kaygısının dışında tutmaktadır.
İlkay	Çevre merkezci	"Canlı ya da cansız, buradaki her şey bir bütündür." Ahlaki sorumluluğu canlıların yanında cansız doğayı da kapsayacak biçimde genişletmekte, insanı bu bütünün sıradan bir parçası saymaktadır.
Sevda	Derin ekoloji	"Kendi isteklerimiz uğruna bunu azaltmaya hakkımız yok." İnsanın doğanın zenginliğini ve çeşitliliğini azaltmaya hakkı olmadığını, müdahalenin aşırıya kaçtığını ve yeni politikalar gerektiğini savunmaktadır.
Nevzat	Fütüristik	"Biz onun bir süreliğine bekçisiyiz." Henüz doğmamış çocukların hakkını merkeze almakta, onlar için kazançtan vazgeçmeye razı olmaktadır.

3.2. Bu ayrılık, çevreye bireyci mi yoksa bütüncül bir bakış açısıyla mı yaklaşılması gerektiği tartışmasını yansıtır. Volkan'ın ahlaki ilgisi tek tek canlılarla, yani yarasalarla sınırlıdır; ona göre sarkıtlar yalnızca taştır. İlkay ise yarasaları, sarkıtları, yeraltı gölünü ve mağaranın havasını birbirinden ayrılamaz bir bütün olarak görür ve ahlaki sorumluluğu bu bütünün tamamına yayar. Tartışma, ahlaki ilginin canlılarla mı sınırlı kalacağı yoksa cansız doğayı da içine alacak biçimde mi genişletileceği sorusuna dayanır.

Yanlış cevap: Şu hatalar yalnızca ilgili ölçütten puan kaybettirir: yaklaşımların birbirine karıştırılması (örneğin Volkan'ın çevre merkezci, Nevzat'ın canlı merkezci olarak gösterilmesi); metinde bulunmayan ifadelerin gerekçe olarak yazılması; 3.2'de ayrılığın canlı-cansız ayrımına değinilmeden yalnızca "araçsal değer mi, içsel değer mi" ya da "merkeze insan mı, doğa mı" tartışması olarak gösterilmesi. İki kişi de doğanın insana yararından bağımsız değerini kabul ettiği için bu cevaplar, tartışmayı belirleme ölçütünden puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. **Doğru cevap:** Bu soru öğrencinin kendi görüşünü gerekçelendirmesini ölçer. Dernek başkanının görüşüne katılan ya da katılmayan öğrenci, aşağıdaki ölçütleri karşıladığı ölçüde puan alır.

4.1. **(6 puan)**

- Görüşe katılıp katılmadığını açıkça belirtme (2 puan; kararsız ya da belirsiz bir tutum için 1 puan)
- Tutumunu destekleyen, konuyla ilgili ve birbirinden farklı iki gerekçe yazma (2×2 = 4 puan). Gerekçe; canlıların yaşam hakkı, doğanın içsel ya da araçsal değeri, insanın temel ihtiyaçları, biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilirlik, ahlaki sorumluluk gibi kavramlara ya da metindeki bilgilere dayanıyorsa 2 puan; konuyla ilgili ama yüzeysel ya da tutumu yalnızca tekrar eden bir gerekçe ise 1 puan verilir.

4.2. **(4 puan)**

- İki tarafın ihtiyacını birlikte gözeten, uygulanabilir bir öneri geliştirme (2 puan; yalnızca bir tarafı gözeten öneri için 1 puan). Örneğin kovanların çevresine elektrikli çit kurulması; kovanların ayıların ulaşamayacağı yüksek platformlara, ağaçlara ya da duvarlara yerleştirilmesi; ayıların zarar verdiği arıcılara destek sağlanması; ayıların ormandaki yaban meyvesi kaynaklarının korunması.
- Önerinin dayandığı çevre etiği anlayışını belirtip öneriyle ilişkilendirme **(2 puan)**. Örneğin sürdürülebilirlik (insanın geçimini sağlarken doğal dengeyi koruma), canlı merkezci yaklaşım (ayıların yaşam hakkını insanın yaşam hakkı kadar gözetme) ya da fütüristik yaklaşım (yaylayı arıcılığıyla ve ayılarıyla birlikte gelecek kuşaklara bırakma). Anlayış yalnızca adıyla yazılıp öneriyle ilişkilendirilmemişse 1 puan verilir.

Örnek doğru cevap:

4.1. Dernek başkanının görüşüne katılmıyorum. Birincisi, boz ayılar insana yararlı ya da zararlı oldukları için değil, canlı oldukları için yaşam hakkına sahiptir; insanın geçimi önemli olsa da bir canlı türünü yaşadığı yerden sürmeyi ya da sayısını azaltmayı haklı çıkarmaz. İkincisi, ayılar bu yaylaların en eski sakinlerindendir; balı ve larvaları beslenmek için yerler, yani yaptıkları şey kötü niyet değil doğalarının gereğidir. Üstelik ayıların yok olması doğal dengeyi bozacağı için uzun vadede yayladaki yaşamı ve arıcılığı da sürdürülemez hâle getirebilir.

4.2. Kovanlar güneş paneliyle çalışan elektrikli çitlerle çevrilebilir ya da ayıların ulaşamayacağı yükseklikteki platformlara taşınabilir. Ayıların zarar verdiği arıcılara devlet desteği sağlanabilir, ormandaki yaban meyvesi alanları korunarak ayıların köylere inmesi azaltılabilir. Bu öneri, insanın ihtiyaçlarını karşılarken doğal dengeyi korumayı amaçlayan sürdürülebilirlik anlayışına dayanır; çünkü hem arıcılık hem de ayılar yaylada varlığını sürdürebilir.

Not: Dernek başkanının görüşüne katılan bir öğrenci de örneğin insanın temel ihtiyaçlarının öncelikli olduğunu, köyün boşalmasının bir kültürün ve yaşam biçiminin yok olması anlamına geldiğini insan merkezci yaklaşımla gerekçelendirirse 4.1'den tam puan alır.

Yanlış cevap: Şu cevaplar yalnızca ilgili ölçütten puan kaybettirir: tutum belirtilmeden ayılar hakkında bilgi verilmesi; "Haklı, çünkü haklı." gibi gerekçesiz cevaplar; 4.2'de soruyla ilgisi olmayan, uygulanamayacak ya da hiçbir çevre etiği anlayışıyla ilişkilendirilmeyen öneriler (örneğin "Herkes kendi başının çaresine baksın."). "Yaylada arıcılık tamamen yasaklansın." gibi yalnızca bir tarafı gözeten öneriler 4.2'nin ilk ölçütünden en fazla 1 puan alır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. **Doğru cevap:** Bu soru öğrencinin kendi görüşünü gerekçelendirmesini ölçer. Konuğun görüşüne katılan ya da katılmayan öğrenci, aşağıdaki ölçütleri karşıladığı ölçüde puan alır.

5.1. **(6 puan)**

- Konuğun görüşüne katılıp katılmadığını ve felaketlerde insanın sorumluluğu konusundaki tutumunu açıkça belirtme (2 puan; belirsiz tutum için 1 puan)
- Tutumunu destekleyen, konuyla ilgili ve birbirinden farklı iki gerekçe yazma (2×2 = 4 puan). Gerekçe; ahlaki sorumluluk, insanın doğanın bir parçası olması, insanın doğaya müdahalesi, afet bilinci, öngörü ve önlem gibi kavramlara ya da dere yataklarına yapılaşma, betonlaşma, iklim değişikliği gibi olgulara dayanıyorsa 2 puan; konuyla ilgili ama yüzeysel ya da tutumu tekrar eden bir gerekçe ise 1 puan verilir.

5.2. **(4 puan)**

- Öğrencinin kendi oluşturduğu ve 5.1'deki görüşüyle uyumlu bir benzetme ya da metafor yazması (2 puan; yaygın bir sözün aynen aktarılması ya da görüşle uyumu zayıf bir benzetme için 1 puan; görüşle çelişen benzetme bu ölçütten puan almaz)
- Benzetmedeki ögelerin görüşteki hangi düşünceye karşılık geldiğini açıklaması (2 puan; açıklama yüzeysel ise 1 puan)

Örnek doğru cevap:

5.1. Konuğun görüşüne katılmıyorum; sel gibi felaketlerde insanın da sorumluluğu vardır. Birincisi, yağmur doğal bir olaydır ama dere yatağının yanına ev ve dükkân yapılmasına karar veren insandır. Derenin taştığında yayılacağı alanı yapılaşmaya açmak, zararı doğanın değil insanın kararlarının büyüttüğünü gösterir. İkincisi, insan doğanın bir parçasıdır; dere yataklarını daraltmak, toprağı betonla kaplamak ve ağaçları kesmek gibi müdahaleler doğal dengeyi bozar ve bunun sonucu yine insana döner. Bu sonuçları önceden bilebilen insanın önlem alma konusunda ahlaki bir sorumluluğu vardır.

5.2. "Dere yatağına ev yapmak, tren raylarının üzerine çadır kurmaya benzer. Tren her gün geçmez ama geçtiğinde suç trende değil, çadırı oraya kurandadır." Bu benzetmede tren taşan dereyi, raylar derenin yatağını, çadırı kuran kişi de dere yatağında yapılaşmaya giden insanı temsil eder. Benzetme, sel doğal bir olay olsa da felaketin boyutunu insanın kendi kararlarının belirlediğini ve bu yüzden insanın sorumlu olduğunu anlatır.

Not: Konuğun görüşüne katılan bir öğrenci de örneğin yoğun yağışın insan iradesinden bağımsız olduğunu, bazı felaketlerin önceden kestirilemeyeceğini ve zarar gören insanları suçlamanın haksızlık olacağını gerekçe gösterip görüşünü tutarlı bir benzetmeyle (ör. "Sel, kapıyı çalmadan gelen bir misafirdir; ne zaman geleceğini kimse bilemez.") açıklarsa tam puan alır.

Yanlış cevap: Şu cevaplar yalnızca ilgili ölçütten puan kaybettirir: tutum belirtilmeden yağış ya da sel hakkında bilgi verilmesi; gerekçe yerine tutumun tekrar edilmesi; 5.2'de benzetme ya da metafor oluşturulmaması veya benzetmenin 5.1'deki görüşle çelişmesi (örneğin insanın sorumluluğunu savunduktan sonra "İnsan, fırtınada savrulan bir yapraktır." gibi insanı tümüyle çaresiz gösteren bir benzetmenin kullanılması). Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

6. **Doğru cevap:**

6.1. **(4 puan)**

- Tartışmayla ilgili bir felsefi problemin belirlenmesi **(2 puan)**. Örneğin: çevreyi korumak amacıyla doğaya zarar vermenin haklı gösterilip gösterilemeyeceği; doğanın güzelliğinin korunması gereken bir değer mi yoksa kişiden kişiye değişen bir beğeni mi olduğu; iklim değişikliğiyle mücadele

ihtiyacının bir yerdeki canlılara verilecek zararı haklı çıkarıp çıkarmadığı; insanlığın enerji ihtiyacının doğanın hangi ölçüde kullanılmasını meşru kıldığı.

- Problemin felsefi bir soru biçiminde yazılması **(2 puan)**: Soru; değer, hak, güzellik ya da sorumluluk gibi kavramlara yönelmeli, gözlem veya ölçümle kesin olarak cevaplanamamalı ve farklı gerekçeli cevaplara açık olmalıdır.

Kısmi cevap: Ölçümle cevaplanabilen bir soru (örneğin "Bir türbin yılda kaç kilovatsaat elektrik üretir?") yazan öğrenci, soru tartışmayla ilgiliyse yalnızca problemi belirleme ölçütünden 1 puan alır.

6.2. **(16 puan)** Bu madde öğrencinin kendi görüşünü gerekçelendirmesini ölçer. Koray'ın ya da Nazlı'nın görüşüne yakın bir tez savunulması ya da iki görüşü birleştiren özgün bir tez geliştirilmesi puanı etkilemez; puan aşağıdaki ölçütlere göre verilir.

Ölçüt	Tam puan	Kısmi puan	Puan verilmez
Tez	3 puan: Tez, 6.1'deki soruya açık bir cevap olarak yazılmıştır.	1-2 puan: Tez sezdirilmiş ama açıkça yazılmamıştır.	Tez yoktur.
Kavram kullanımı	4 puan: Çevre etiğine ait iki kavram (sürdürülebilirlik, nesiller arası eşitlik, potansiyel değer, içsel/araçsal değer, ahlaki sorumluluk, canlı merkezci yaklaşım vb.) doğru anlamıyla kullanılmıştır.	2 puan: Bir kavram doğru kullanılmıştır.	Kavram yoktur ya da yanlış anlamda kullanılmıştır.
Gerekçeler	4 puan: Tezi destekleyen iki gerekçe vardır; gerekçeler tezle ilişkili ve kabul edilebilirdir.	2 puan: Tek gerekçe vardır ya da gerekçelerden biri tezle zayıf ilişkilidir.	Gerekçe yoktur ya da gerekçe tezi tekrar eder.
Karşıt görüş ve cevap	3 puan: Karşıt görüş doğru aktarılmış **(1 puan)** ve gerekçeli bir cevap verilmiştir **(2 puan)**.	1 puan: Karşıt görüş aktarılmış ama cevaplanmamıştır.	Karşıt görüşe yer verilmemiştir.
Tutarlılık ve bütünlük	2 puan: Paragraf çelişkisizdir ve bir sonuç cümlesiyle tamamlanmıştır.	1 puan: Çelişki yoktur ama sonuç cümlesi eksiktir.	Paragraf kendi içinde çelişir.

Örnek doğru cevap:

6.1. Çevreyi korumak amacıyla doğaya zarar vermek haklı gösterilebilir mi?

6.2. Bence çevreyi korumak amacıyla doğaya zarar vermek, ancak zarar en aza indirilmişse ve daha az zarar veren bir seçenek kalmamışsa haklı gösterilebilir. İklim değişikliği bütün canlıların yaşam alanlarını tehdit ettiği için temiz enerjiye geçmek sürdürülebilirlik açısından zorunludur; yaşamı uzun vadede destekleyecek bir çevre, fosil yakıtlarla korunamaz. Bununla birlikte insanın göçmen kuşlara ve tepedeki öteki canlılara karşı da ahlaki sorumluluğu vardır; bu nedenle onlara verilecek zarar "temiz enerji" denerek önemsiz sayılamaz. Koray, iklimle mücadele için manzara gibi kişiden kişiye değişen bir beğeniden vazgeçilmesi gerektiğini söylemektedir. Ancak tartışılan şey yalnızca manzara değil, kuşların yaşamıdır; üstelik türbinler göç yolunun dışındaki bir alana kurulabilir ya da Nazlı'nın önerdiği gibi önce tüketim azaltılabilir. Sonuç olarak doğayı korumak adına doğaya zarar vermek ancak son çare olduğunda ve en az zararlı yol seçildiğinde savunulabilir.

Not: Koray'ın görüşüne yakın bir tez savunan öğrenci de (örneğin iklim değişikliğinin çok daha fazla canlıyı ve gelecek kuşakları tehdit ettiğini nesiller arası eşitlik ve sürdürülebilirlik kavramlarıyla gerekçelendirip Nazlı'nın "doğayı korumak adına doğaya zarar vermek çelişkilidir" görüşüne cevap veren) ölçütleri karşılıyorsa tam puan alır.

Yanlış cevap: Şu hatalar yalnızca ilgili ölçütten puan kaybettirir: 6.1'de felsefi problem yerine bilgi sorusu yazılması; 6.2'de tez belirtilmeden rüzgâr enerjisine ilişkin bilgilerin sıralanması; kavramların yanlış anlamda kullanılması (örneğin "sürdürülebilirlik" kavramının "ucuzluk" anlamında kullanılması); karşıt görüşe hiç değinilmemesi; paragrafta hem "Türbin kesinlikle kurulmalıdır." hem de "Türbin hiçbir koşulda kurulmamalıdır." gibi çelişkili yargılara yer verilmesi. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

7. Doğru cevap:

7.1. **(6 puan)** Her durum için problemin doğru belirlenmesi 1 puan, gerekçenin durumla ilişkilendirilerek yazılması 1 puandır (3×1 + 3×1 = 6 puan).

- 1. Durum: Çerçeveleme (Heidegger). Gerekçe: Buzul nesneleştirilerek ölçülebilir ögelere (litre, satış geliri) dönüştürülmekte ve yalnızca bir amaç doğrultusunda kullanılacak bir kaynak olarak görülmektedir. Varlığa böyle yaklaşmak, onun başka anlamlarının unutulmasına yol açar.
- 2. Durum: Yabancılaşma. Gerekçe: Damla yaşadığı anla, bulunduğu ortamla ve kendi deneyimiyle bağını koparmıştır; kendini ancak kayıtlar aracılığıyla hissedebilmekte, böylece kendiliğini yitirmektedir.
- 3. Durum: Ontolojik anlam kaybı. Gerekçe: Alper yalnızca ölçülebilir verilere indirgenmekte; merakı, duyguları ve arkadaşlık ilişkileri gibi zihinsel ve sosyal-duygusal yönleri hesaba katılmamaktadır. İnsanın bütüncül varlığı göz ardı edildiği için varlığının anlamı ve değeri zedelenmektedir.

Not: 3. durum için "yabancılaşma" yazıp bunu insanın sayılara ve işleyen bir makinenin parçasına indirgenerek kendine yabancılaşmasıyla gerekçelendiren öğrenciye tam puan verilir. 1. durum için "varlığın unutulması", "ontolojik anlam kaybı" ya da "doğaya yabancılaşma" yazıp doğanın nesneleştirilmesiyle gerekçelendiren öğrenciye problem için 1 puan verilir. 2. durum için "ontolojik anlam kaybı" yazıp yaşanan anın anlamını yitirmesiyle gerekçelendiren öğrenciye de problem için 1 puan verilir. 2. durum için "gerçeklik algısının değişmesi" ya da "simülasyon" yazıp kaydın Damla'ya yaşadığı andan daha gerçek gelmesiyle gerekçelendiren öğrenciye de problem için 1 puan verilir.

Kısmi cevap: Yanlış belirlenen her problem için 1 puan, yazılmayan ya da durumla ilişkilendirilmeyen her gerekçe için 1 puan eksik verilir. Problem belirlenmeden yazılan gerekçeye tek başına puan verilmez.

7.2. **(4 puan)**

- Baudrillard'ın görüşüne göre tehlikeyi açıklama **(2 puan)**: Simülasyonda gerçeğin yerini onu taklit eden ama ondan daha gerçek görünen göstergeler ve kopyalar alır. İnsan gerçek ile sahteyi birbirinden ayıramaz hâle gelir; kendi yaşadığı gerçeklik ona sönük ve önemsiz görünür. Baudrillard'a göre gelişen teknolojiyle birlikte insan yaşamında bir anlam yitimi ortaya çıkar.
- Bu açıklamayı durumlardan biriyle ilişkilendirme **(2 puan)**. Örneğin 2. durumda konser kaydının Damla'ya yaşadığı andan daha gerçek gelmesi, asıl deneyimin yerini kopyasının alması; 3. durumda yazılımdaki puanın Alper'in kendisinden daha gerçek sayılması ve Alper'in yerine bu sayının geçmesi.

Örnek doğru cevap:

7.1.

Durum	Ontolojik problem	Gerekçe
1. Durum	Çerçeveleme	Buzul yalnızca kaç litre su olarak satılabileceğiyle ölçülmüş, kullanılacak bir kaynağa dönüştürülmüştür; buzulun başka anlamları unutulmuştur.
2. Durum	Yabancılaşma	Damla konseri kendi gözüyle yaşamamış, yaşadığı anla ve kendi deneyimiyle bağı kopmuştur; kendini ancak videolarda hissetmektedir.
3. Durum	Ontolojik anlam kaybı	Alper bir sayıya indirgenmiş, merakı ve duyguları gibi insani yönleri yok sayılmıştır; varlığının anlamı ve değeri zedelenmiştir.

7.2. Baudrillard'a göre simülasyon, gerçeğin yerine onu taklit eden ama ondan daha gerçek görünen kopyaları koyar. Bu tehlikelidir; çünkü insan gerçek ile sahte arasındaki ayrımı yitirir ve kendi yaşadığı hayat ona sönük gelmeye başlar. 2. durumda Damla için konserin kendisi değil, telefonundaki kaydı gerçek hâline gelmiştir. Yaşadığı anın yerini o anın kopyası almış, Damla gerçek deneyimini kaçırmıştır. Bu durum, Baudrillard'ın dikkat çektiği anlam yitimine bir örnektir.

Yanlış cevap: Şu cevaplar yalnızca ilgili ölçütten puan kaybettirir: ontolojik problemler yerine aksiyolojik problemlerin yazılması (örneğin 3. durum için yalnızca "güvenlik sorunu" ya da "mahremiyet ihlali" yazılması); durumlarla ilgisi olmayan gerekçeler; 7.2'de Baudrillard'ın teknolojinin gerçekliği daha iyi yansıttığını savunduğunun ya da simülasyonun hiçbir tehlike taşımadığını düşündüğünün yazılması. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

8. Doğru cevap:

8.1. **(8 puan)** Her konuşmacı için tutumun doğru belirlenmesi 1 puan, gerekçenin konuşmacının sözleriyle ilişkilendirilerek yazılması 1 puandır (4×1 + 4×1 = 8 puan).

- Hüsnü Bey: Teknofobi. Gerekçe: Teknolojiden korkmakta ve ondan geri çekilmektedir; markete girmeyi ve akıllı telefon kullanmayı reddetmekte, teknolojiyi insan özgürlüğünü kısıtlayan bir olgu olarak görüp hayatından çıkarmak istemektedir.
- Berk: Teknofili. Gerekçe: Teknolojiye aşırı düşkünlük ve bağlılık göstermekte, sistemlerin zekâsına hayranlık duymakta, internet olmadan ne yapacağını bilemeyecek kadar teknolojiyle özdeşleşmektedir.
- Ferhat Bey: Teknolojik anarşi. Gerekçe: Teknolojik gelişmeyi güç elde etmek ve zengin olmak için koşulsuz desteklemekte, bakkalları kapattırıp pazarı ele geçirmeyi hedeflemektedir.
- Muhtar Şükran Hanım: Uygun teknoloji. Gerekçe: Teknolojinin getirilerine teslim olmadan önce onun hangi amaçla kullanılacağının ve değerlere uyup uymadığının düşünülmesini istemektedir.

Kısmi cevap: Yanlış belirlenen her tutum için 1 puan, yazılmayan ya da konuşmacının sözleriyle ilişkilendirilmeyen her gerekçe için 1 puan eksik verilir. Tutum belirlenmeden yazılan gerekçeye tek başına puan verilmez.

8.2. **(2 puan)** Teknolojik anarşide teknolojinin, amaç ve değerler sorgulanmadan güç ve kazanç için koşulsuz desteklendiğini; böylece teknolojiyi elinde tutanların başkaları üzerinde üstünlük kurduğunu ve teknolojinin bir hâkimiyet aracına dönüştüğünü açıklama **(1 puan)**; bunu Ferhat Bey'in bakkalları kapattırıp pazarın tamamını ele geçirme isteğiyle ve yalnızca kazanç ile güç peşinde koşmasıyla ilişkilendirme **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap:

8.1. Hüsnü Bey teknofobi tutumundadır; teknolojiden korkar, ondan uzak durur ve teknolojinin özgürlüğü kısıtladığını düşünür. Berk teknofili tutumundadır; teknolojiye aşırı düşkündür, sistemlerin zekâsına hayrandır ve onlarsız ne yapacağını bilemez. Ferhat Bey teknolojik anarşi tutumundadır; teknolojiyi yalnızca güç ve kazanç elde etmenin aracı olarak görür. Muhtar Şükran Hanım uygun teknoloji tutumunu benimser; marketi kullanmadan önce hangi amaca hizmet edeceğini ve mahallenin değerlerine uyup uymadığını sorgular.

8.2. Ferhat Bey teknolojiyi amaçlarını ve sonuçlarını sorgulamadan yalnızca kazanç ve güç için desteklemektedir. Bu tutumda teknoloji, ona sahip olanın başkaları üzerinde üstünlük kurmasının aracı olur. Ferhat Bey'in otomatik market sayesinde mahalledeki bakkalları kapattırıp pazarın tamamını ele geçirmek istemesi, teknolojinin bir hâkimiyet aracına dönüştüğünü gösterir.

Yanlış cevap: Şu cevaplar yalnızca ilgili ölçütten puan kaybettirir: tutumların birbirine karıştırılması (örneğin Muhtar Şükran Hanım'ın teknofobi, Ferhat Bey'in teknofili tutumunda gösterilmesi); gerekçe olarak konuşmacının sözleriyle ilgisi olmayan genel cümlelerin yazılması; 8.2'de Ferhat Bey'in teknolojiyi toplumun ortak iyiliği için kullandığının yazılması. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.